

73a Sessió de l'Assemblea General de les Nacions Unides

-discurs del Cap de Govern, MI Sr Antoni Martí Petit-

Nova York, 28 de setembre del 2018

Senyora presidenta,

Senyor Secretari General,

Excel·lències,

Senyores i Senyors,

El 2018 és per a les andorranes i els andorrans un any de celebracions que tenen una doble dimensió: global i local. El 28 de juliol passat es complien 25 anys de l'entrada del Principat d'Andorra a l'Organització de les Nacions Unides; i el proper 10 de desembre celebrem 70 anys de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Els dos esdeveniments tenen, com he dit, un significat doble: global i local. D'això que alguns anomenen “glocal”. En efecte, la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 té per a Andorra -com per a la resta de països que conformen la comunitat internacional- una dimensió global. Però també té un gran arrelament local; perquè els drets fonamentals han estat respectats a Andorra des de temps immemorial; i per això no és estrany que la Constitució andorrana estableixi de manera expressa que la Declaració Universal dels Drets Humans és vigent a Andorra.

Per aquesta raó el nostre país ha volgut ser part activa de la campanya *Stand Up for Human Rights*, posant l'èmfasi en la difusió de la importància dels drets humans en l'àmbit educatiu. L'alta comissionada pels Drets Humans, la senyora Michelle Bachelet -amb la qual he tingut l'honor de coincidir a la comunitat iberoamericana al llarg dels últims anys-, sap que pot comptar amb Andorra perquè la Declaració del 10 de desembre de 1948 tingui més vigència i més força que mai.

Perquè -com he dit- la Declaració Universal dels Drets Humans ja formava part del dret positiu andorrà fins i tot abans de l'entrada d'Andorra a les Nacions Unides.

Ara els demano que recordem com era el món fa 25 anys, quan Andorra es va adherir a aquesta Organització com a membre de ple dret. 1993 era un temps d'esperança per a tots: La caiguda del teló d'acer i la fi de la guerra freda van donar pas a una onada de democratització sense precedents. Mai al món no hi ha hagut tanta gent vivint en democràcia com durant els últims anys del segle XX i els primers anys del segle XXI. Els drets humans es consolidaven, les economies creixien i les desigualtats s'anaven reduint paulatinament. Eren anys de pau, de cooperació i de multilateralisme; de respecte, comprensió i diàleg entre cultures i religions; i al tomb de casa nostra, al vell continent, eren anys d'optimisme en el llarg i fructífer procés de construcció europea.

Avui tots recordem amb una certa nostàlgia aquella època. Ho hem pogut veure aquest estiu, durant els sentits homenatges al secretari general Kofi Annan, que tant va fer per la pau i el multilateralisme durant els últims anys del segle passat i els primers anys d'aquest mil·lenni. I ho acabem de veure aquesta setmana, durant la celebració de la Cimera de la Pau dedicada a Nelson Mandela, que va ser -sens dubte- un dels personatges clau d'aquell moment històric.

25 anys després, bona part de les esperances de 1993 s'han desdibuixat; i fins i tot s'ha retrocedit en algunes fites aconseguides.

La prestigiosa organització no governamental Freedom House ha constatat -any rere any- un declivi constant de la democràcia al món des del 2006. En el seu últim informe llegiem que al 2017 només 4 de cada 10 persones viuen en països lliures.

Aquest lent declivi dels règims democràtics ha anat acompanyat d'un augment de la desigualtat, de la intolerància i de l'extremisme. Fins i tot en les democràcies consolidades escoltem cada dia amb més força les veus d'aquelles persones que durant molts anys han patit en silenci la discriminació: les dones, les persones amb discapacitat, les víctimes d'assetjament sexual o de qualsevol tipus... Tot això ens demostra que el nostre optimisme de fa 25 anys era una mica ingenu.

Però, malgrat totes les decepcions i malgrat tots els defectes, no podem fer altra cosa que continuar defensant l'ordre internacional que va néixer de la mà de les Nacions Unides, tot just acabada la Segona Guerra Mundial.

Perquè és un ordre que es basa en tres principis tan elementals com universals: Tots tenim els mateixos drets; allò que afecta a tots s'ha de decidir entre tots; i qualsevol conflicte s'ha de resoldre de manera pacífica i ajustada al dret. I aquest “tots” es refereix a totes les persones, individualment, dins d'una democràcia representativa; i també a tots els països, en peu d'igualtat, en aquesta Assemblea General.

La democràcia representativa i el multilateralisme són el fruit d'uns valors comuns; i, per tant, no és estrany que entrin en crisi al mateix temps.

Al meu entendre, l'ordre democràtic i multilateral es veu amenaçat per dos extrems: el populisme i la tecnocràcia. Davant de problemes complexos, el populisme ens proposa solucions que són simples, però que no són solucions, perquè acaben creant nous problemes i posant en qüestió els principis i valors democràtics. I la tecnocràcia, davant de problemes complexos, ens proposa solucions tan complexes que són elitistes. Solucions que no són inclusives, que generen desigualtat i que deixen molta gent al marge.

El populisme s'alimenta de la decepció d'aquestes persones que han quedat al marge i que han patit l'exclusió, la incomprensió i la desigualtat.

En els últims anys hem dit i repetit que el món es debat entre obertura i tancament, entre multilateralisme i unilateralisme, entre cooperació i proteccionisme... Però potser l'error està en voler presentar les coses d'aquesta manera. Massa sovint els defensors de l'ordre multilateral i de la globalització hem pensat que nosaltres no hem comès cap error i que són els altres els que estan equivocats. Sense veure que la globalització ha generat anticossos; i que no tots els anticossos són dolents, perquè potser no tota forma de globalització és bona.

Davant d'aquesta dialèctica entre obertura i tancament no s'ha d'anar a la confrontació, sinó a la recerca d'equilibris. Cal un equilibri entre el cosmopolitisme i l'arrelament, perquè hi ha coses bones en els dos camps.

Massa sovint hem remarcat el risc del proteccionisme, del populisme i del tancament; sense adonar-nos que també hi ha un altre risc: el de la globalització elitista, inhumana i poc o gens inclusiva.

Molt sovint les solucions que hem trobat a les grans qüestions internacionals -ja siguin geopolítiques, econòmiques o socials- són solucions que no tenen en compte les persones i que van en contra d'un dels lemes de les Nacions Unides, l'imperatiu de "no deixar ningú enrere".

Per això saludo molt positivament la temàtica escollida per la presidenta d'aquesta Assemblea General, la senyora Maria Fernanda Espinosa -amb qui compartim també la comunitat iberoamericana-: "Fer les Nacions Unides rellevants per a tothom", i això significa construir "societats pacífiques, equitatives i sostenibles".

Senyores i Senyors,

L'acció de les Nacions Unides -i, per extensió, de tota la comunitat internacional- ha de ser inclusiva i centrada en els problemes reals de les persones. Perquè, si no ho féssim així, estaríem perseverant en els nostres errors: Reforçaríem la imatge d'unes institucions internacionals difícils d'entendre i allunyades de la gent i estaríem obrint -encara més- la porta al populisme.

Per aquest motiu Andorra ha volgut participar de manera especialment activa en la promoció i l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible de l'Agenda 2030. Uns objectius que estan centrats en necessitats concretes i palpables de la població mundial; que són grans objectius globals que tenen aplicacions i impactes locals; i que -si s'acompleixen- reforçaran els vincles tan necessaris entre les persones i les institucions.

Andorra va presentar el primer Informe Nacional Voluntari sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible al fòrum polític d'alt nivell de l'ECOSOC celebrat el juliol passat. Tal i com s'explica en l'informe, el nostre Govern treballa des de fa temps emmarcant les diferents accions polítiques en els 17 objectius de desenvolupament sostenible de l'agenda 2030. A més, s'ha posat en marxa una campanya per involucrar la comunitat educativa, la societat civil i les empreses privades en la promoció i l'assoliment dels diferents objectius. I aquesta és una manera d'obrir i acostar les Nacions Unides i la seva agenda a les persones.

Al nostre entendre, en l'assoliment dels objectius de desenvolupament sostenible juguen un paper molt important la innovació i les noves tecnologies. És per això que necessitem una aliança transversal entre el sector públic i els sector privat per posar els avenços tecnològics al servei de l'Agenda 2030.

Hem avaluat el nostre grau de compliment dels sis objectius de desenvolupament sostenible vinculats amb el medi ambient: l'aigua i el sanejament, l'energia neta i assequible, les ciutats sostenibles, el consum i la producció responsables, la protecció de la vida terrestre i la lluita contra el canvi climàtic. Diverses accions implementades pel Govern en els últims anys van en la línia de complir amb aquests objectius: la millora permanent de la qualitat de l'aigua i de l'aire; tot un pla de transició energètica que ens ha de permetre reduir la nostra dependència de l'exterior i promoure les energies renovables; les ajudes directes a la renovació d'edificis amb criteris d'eficiència energètica... totes aquestes accions van encaminades a complir amb l'Agenda 2030.

A més, Andorra ha volgut posar l'èmfasi en dos objectius més: El relatiu a les mesures de lluita contra el canvi climàtic i el referent a una educació de qualitat. Perquè són dos elements amb els quals la societat andorrana s'identifica de manera transversal.

Per això reivindiquem la vigència de l'acord contra el canvi climàtic que una gran majoria de països vam signar aquí, a Nova York, l'abril del 2016; i insistim que la comunitat internacional ha de complir amb els consensos i compromisos assolits a París el desembre del 2015. Ho vam reiterar -també a París- el desembre de l'any passat, durant la celebració del One Planet Summit, impulsada pel secretari general i pel president de la República Francesa i copríncep d'Andorra, Emmanuel Macron.

Andorra sí que està treballant per complir amb els compromisos de l'Acord de París i exhorta la resta de la comunitat internacional a fer el mateix.

Pel que fa a l'educació de qualitat, Andorra se sent orgullosa de tenir un sistema educatiu ric, divers, integrador i a l'abast de tots els ciutadans. Un sistema on les famílies –sense cap cost addicional- poden optar per l'educació andorrana, espanyola o francesa i que prepara els nostres joves per ser ciutadans d'un món global ben arrelats en el seu país i la seva identitat.

Potser és per això que bona part dels esforços de cooperació internacional d'Andorra se centren en l'àmbit de l'educació. Diverses organitzacions no governamentals andorranes - amb el suport financer del Govern- estan duent a terme projectes per fomentar la formació i les oportunitats dels nens del carrer a Bolívia, per l'educació de les noies joves a Hondures o per l'escolarització dels menors pobres a Madagascar.

Excel·lències,

En escollir la temàtica d'aquesta assemblea general, la senyora presidenta ens parla de lideratge i de responsabilitats compartides: "Lideratge global i responsabilitats compartides per construir societats pacífiques, equitatives i sostenibles".

Aquesta em sembla una qüestió clau: Si permetéssim que l'acció de les Nacions Unides i -per extensió- de la comunitat internacional en el seu conjunt s'apartessin de les necessitats reals de la gent, estaríem perdent lideratge.

Davant de l'auge dels populismes i els extremismes, els líders polítics sovint se senten incompresos. Però els líders incompresos no existeixen; perquè un líder incomprès no és un líder. Un líder que no connecta amb la seva gent no és un líder.

Les Nacions Unides no es poden permetre el luxe de desconnectar dels problemes, les necessitats, les expectatives i les esperances de les ciutadanes i ciutadans d'aquest món globalitzat. Per això Andorra dona suport als plans de reforma de l'arquitectura de les Nacions Unides que estan duent a terme el secretari general Guterres i el seu equip. Una gestió més eficaç dels recursos és molt necessària; especialment una gestió enfocada en les persones.

Senyora presidenta,

Senyor secretari general,

Amigues i amics de la comunitat internacional,

Permetin-me, en aquesta part final del meu discurs, una breu referència personal: Fa set anys i mig que vaig assumir la responsabilitat d'encapçalar el Govern del Principat d'Andorra. Una responsabilitat que les urnes em van tornar a donar el març del 2015. Aquesta és, per tant, la darrera vegada que participo en una assemblea general de les Nacions Unides.

A Andorra, les dones i els homes de la meva generació vam començar a fer política coincidint amb l'aprovació de la Constitució de 1993 i amb el ple reconeixement del nostre país com a membre de ple dret de la comunitat internacional. Jo mateix vaig ser escollit membre del parlament el mateix any que Andorra va entrar a formar part de les Nacions Unides.

Jo soc fill, doncs, d'aquell temps d'optimisme que evocava al principi: D'aquells anys en què la democràcia s'expandia, les economies creixien i les institucions multilaterals s'enfortien. I en canvi, a mi i a les persones de la meva generació, ens va tocar assumir les plenes responsabilitats de govern en època de crisi -de crisi econòmica, de crisi social i de crisi de valors-; en un moment en què allò que creïem que era sòlid i resistent es mostrava fràgil i inestable.

Amb el temps ens hem acostumat a viure amb aquesta consciència de fragilitat i d'inestabilitat. Al capdavant, potser tampoc no és tan dolent. Els nostres avant-passats, els vells andorrans, eren molt conscients de la fragilitat dels equilibris sobre els quals reposen les nostres antiquíssimes institucions.

Si ho comparo amb l'esperit d'optimisme de fa 25 anys, el símbol del nostre temps -del moment actual- ha estat precisament aquesta consciència de fragilitat: de l'economia, de les institucions, de l'ordre geopolític mundial, del medi ambient, del planeta en el seu conjunt. Tot ens sembla molt més fràgil, molt més en perill.

D'aquesta consciència de fragilitat n'hem tret la força per emprendre accions que fa anys que estaven al calaix, per fer reformes que portaven dècades pendents: Per tenir una economia més oberta, més transparent i cooperativa; per construir una societat més inclusiva i integradora; i per trobar models de creixement que siguin sostenibles; i per preservar les institucions i els valors que ens havia llegat la història, tot adaptant-los per fer-los útils per a les persones d'avui.

Hem fet de la necessitat, virtut; de la debilitat, fortalesa. Perquè les generacions més joves puguin agafar les regnes del seu temps amb el mateix optimisme amb què nosaltres ho vam fer 25 anys enrere.

Hem de treballar fins al darrer moment perquè les nostres desil·lusions es converteixin en la seva esperança; perquè dels nostres errors en neixi la seva habilitat per evitar tornar-los a cometre; i perquè els nostres encerts siguin el fonament sobre el qual ells puguin continuar construint unes societats pacífiques, equitatives i sostenibles.

I que tots nosaltres -les generacions més grans i les més joves- tinguem sempre present que tot el que passa en l'esfera global té rèpliques en l'esfera local; i que totes les accions que fem en l'esfera local contribueixen a donar forma a la societat global.

Una societat global en la que totes les persones se sentin escoltades y incloses.

Una societat global amb la qual Andorra -des de la seva petitesa, però també des de la serenitat que donen segles d'existència pacífica- està plenament compromesa. Ho sap el secretari general, ho sap la presidenta d'aquesta 73a Assemblea General i ho saben totes les nostres amigues i amics de la comunitat internacional.

Els responsables polítics passem, els països i les institucions es queden; i en el futur -n'estic segur- podreu seguir comptant amb el Principat d'Andorra per construir un món més just i més segur.

Moltes gràcies.